historische wijk

De 'bewaarschool' aan de Molenstraat nr. 119. Op deze plaats staat nu een twee-onder-een-kap woning. De afbeelding is een verbetering met behulp van AI op basis van de krantenfoto uit de Nieuwe Apeldoornsche Courant van 27 juli 1982 (uit het archief van Anton Vos).

Bewaarschool voor minvermogenden

Sinds 1861 – misschien nog wel eerder – werden door de gemeente Apeldoorn jaarboekjes uitgegeven onder de naam Erica. Deze boekjes bevatten namen en adressen van burgers, bedrijven, instellingen op allerhande terreinen zoals b.v. scholen. Ze zijn een bijna onuitputtelijke bron van informatie als je onderzoek doet naar de geschiedenis van onze wijk. De meest recente Erica die ik in mijn bezit heb is uit 1963. Gezien de – terecht – strenge wetgeving op het terrein van privacy zouden dit soort boekjes nu niet meer mogen verschijnen.

Bewaarschool

De *Erica* van 1887 had als bijlage een mooie plattegrond van Apeldoorn, zie een detail van deze kaart in dit artikel. Zo te zien was er nog niet veel bebouwing in Welgelegen, los van het landgoed en de huizen in *De Zevenhuizen*. Verassend om 'right in the middle of nowhere' een gebouw aan te treffen aangeduid met de letter 'E' (rechtsonder op de kaart). Volgens de verklaring naast de kaart staat de 'E' staat voor 'Bewaarschool'. Het is een oude benaming voor een kleuter- of fröbelschool.

De school lag aan de Molenstraat, hoewel deze in 1878 nog Kerkweg of Kerkstraat heette. Nog weer later werd ook gesproken over Verlengde Molenstraat, maar in 1912 besloot de gemeente ook het stuk tussen kanaal en Deventerstraat gewoon Molenstraat te noemen.

Hier naast de toelichting uit de Erica van 1887. Voor de duidelijkheid, vanouds heette het gebied ten zuiden van de Deventerstraat Wormen of Wormingen.

Bewaarschool voor on- en minvermogenden in de buurtschap Wormen, van de Afdeeling Apeldoorn van het Fonds van Koning Lodewijk.
Commissie van Toezicht: Mejn. S. C. Epkema, A. Bodel Bienfait, M. Gallé.
Onderwijzeres: Mej. E. van den Bergh.

Detail pag. 183 uit de Erica van 1887. Beschrijving van de bewaarschool voor 'on- en minvermogenden' in Wormen/Wormingen.

De genoemde bewaarschool was bedoeld voor kinderen van 'on- en minvermogenden' en de school werd bekostigd uit het 'Fonds van wijlen Koning Lodewijk'. Interessant, nietwaar? Ik had nooit van dit fonds gehoord.

Fonds van wijlen Koning Lodewijk

In het archief van CODA worden documenten bewaard m.b.t. dit fonds. In 1808 is het fonds ingesteld door de toenmalige koning Lodewijk Napoleon en was bedoeld ter ondersteuning van, ondermeer, sociale projecten op het gebied van onderwijs of werkloosheid.

Detail plattegrond 'Apeldoorn & Het Loo' bij Erica adres- en jaarboekje voor de gemeente Apeldoorn 1887. Bron: kaart CODA.

In de beschrijving van CODA lezen we:
'De opbrengst (van het in 1882 verkochte Werkhuis op De Vlijt, FB) werd besteed voor de aankoop van een stuk grond waarop een nieuw gebouw werd geplaatst met tevens een woning voor de onderwijzeres. Deze school staat nu nog aan de huidige Molenstraat ten oosten van het Kanaal-Noord …, het pand Molenstraat 119 is in 1989 verkocht aan de gemeente Apeldoorn'.

Jaartallen zijn altijd een moeilijke zaak. De school komt voor op een kadastrale kaart uit 1879. Ook Tideman suggereert een vroegere datum dan 1882. Wie zal het zeggen?

Overdracht aan gemeente

De onderwijstaak ('bijzonder neutraal onderwijs') is in 1982 door de gemeente overgenomen (zie artikel in Nieuwe Apeldoornse Courant van 27 juli 1982). Zoals gezegd, de gemeente heeft in 1989 het pand Molenstraat 119 gekocht.

De Stichting Apeldoornse Monumenten (SAM) heeft nog geprobeerd het pand van de gemeente te kopen om zo sloop te voorkomen. Het mocht niet baten, de school ging rond 1990 tegen de vlakte. Het stond kennelijk de ambitieuze ontwikkeling van de oostelijke kanaaloever in de weg.

De Molenstraat verloor opnieuw een klein deel van haar oude aanzien en tevens een herinnering aan een stukje sociale geschiedenis van Welgelegen.

School- en Kerknieuws.

Apeldoorn, 7 Aug. Tot onderwijzeres aan de bewaarschool voor on- en minvermogenden alhier (Wormingen) van de Afd. Apeldoorn van het fonds van wijlen Koning Lodewijk is benoemd mej. J. Bakker van Dirksland, thans te Zutphen.

Bericht in de Zutphense Courant van 9 augustus 1899, benoeming onderwijzeres mej. J. Bakker. Bron: delpher.nl.

Overigens zou pas in 2019 ter plaatse de Molenhof worden opgeleverd. En na 2020 zou op de nummers 119 en 117 van de Molenstraat een twee-onder-een-kap woning gebouwd worden.

En het Fonds van wijlen Koning Lodewijk?
Wel, dat bestaat nog!

Bronnen

- Erica 1887, Adres- en Jaarboekje, - Gemeente Apeldoorn;
- Tideman, Bruno, *Apeldoorn en zijn opkomst, Herinneringen van Bruno Tideman* 1837-1885, 1885;
- Syllabus Open Monumentendag 1997, Impressies uit een schools verleden, 13 september 1993.

Artikel: Folkert Bruining